

Ο νόμος REACH ή αλλιώς "Τάξη στο Αλαλούμ των Χημικών Υλών"

Οι χημικές ουσίες είναι πια πανταχού παρούσες στη ζωή μας. Στο φαγητό μας, στα καλλυντικά, στις οδοντόκρεμες, στα αρώματα, στα χρώματα, στα υφάσματα, στα καθαριστικά, στις συσκευασίες, στα παιχνίδια, στα πλαστικά των αυτοκινήτων, στα έπιπλα μας. Παντού. Στην ευρωπαϊκή αγορά κυκλοφορούν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο πάνω από 100.000. Σε ένα σαμπουάν για παράδειγμα μπορεί να περιέχονται και δέκα χημικές ουσίες. Πολλές από αυτές είναι ασφαλείς για την ανθρώπινη υγεία. Πολλές άλλες όμως όχι : υπάρχουν βάσιμες υποψίες ότι διάφορα χημικά είναι υπεύθυνα για την αύξηση της συχνότητας των αλλεργιών, του άσθματος, ορισμένων μορφών καρκίνου και των αναπαραγωγικών προβλημάτων.

Το χειρότερο - και το πιο παράλογο - είναι ότι ενώ από το 1981 και μετά κάθε νέο χημικό προϊόν έπρεπε πρώτα να καταγραφεί, έστω και ελλιπώς, και μετά να λάβει άδεια κυκλοφορίας, οι δεκάδες χιλιάδες χημικές ουσίες που κυκλοφορούσαν πριν από το 1981 δεν είναι καταχωρισμένες πουθενά.

Η κατάσταση αυτή έπρεπε να αντιμετωπιστεί. Έτσι, οι ευρωπαϊκές αρχές με στόχο να προστατεύσουν την ανθρώπινη υγεία και το φυσικό περιβάλλον από την ανεξέλεγκτη χρήση χημικών ουσιών, αποφάσισαν να εγκρίνουν νέες ρυθμίσεις για την καταχώριση, την αξιολόγηση και την αδειοδότηση όλων των χημικών προϊόντων που κυκλοφορούν στην ευρωπαϊκή αγορά. Η σχετική νομοθεσία - 849 σελίδες!! - τέθηκε σε ισχύ τον Ιούνιο του 2007 και αντικατέστησε τις δεκάδες ευρωπαϊκές και εθνικές διατάξεις που όριζαν έως τότε την παραγωγή, την εμπορία και τη χρήση των χημικών προϊόντων. Καθιερώθηκε έτσι ένα νέο σύστημα για τις παλαιές και τις νέες ουσίες.

Ο νόμος REACH, όπως επονομάστηκε από τα αρχικά των αγγλικών λέξεων "registration, evaluation, authorization of chemicals", υποχρεώνει τις επιχειρήσεις να παρέχουν ολοκληρωμένες πληροφορίες σχετικά με τις χημικές ουσίες που παρασκευάζουν, εισάγουν ή χρησιμοποιούν στα προϊόντα τους και να εγγυώνται οι ίδιες την ασφαλή χρήση τους. Η ευθύνη συνεπώς περνάει από τον δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υπήρξε ο αποφασιστικός παράγοντας στη διαμόρφωση της σχετικής νομοθεσίας. Σε μια άνευ προηγουμένου κινητοποίηση όλων των πολιτικών δυνάμεων κατάφερε να επηρεάσει στον μέγιστο δυνατό βαθμό το αποτέλεσμα της τριετούς διαπραγμάτευσης με το Συμβούλιο των Υπουργών, που είναι ο εκφραστής των συμφερόντων των κρατών μελών και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή που υποβάλλει τις προτάσεις νόμου και παρακολουθεί την εφαρμογή τους. Εκτός από την Επιτροπή Περιβάλλοντος, Δημόσιας Υγείας και Ασφάλειας των Τροφίμων, που ήταν αρμόδια επί της ουσίας, με το ζήτημα ασχολήθηκαν άλλες εννέα κοινοβουλευτικές επιτροπές. Οι μισοί ευρωβουλευτές του δηλαδή, παρά τον τεράστιο όγκο της δουλειάς τους, κατέβαλαν μια επιπλέον προσπάθεια για να προσαρμόσουν τη νομοθεσία στα κελεύσματα των καιρών και στις επιθυμίες των ευρωπαίων καταναλωτών. Στο πλαίσιο της Επιτροπής Περιβάλλοντος εξετάστηκαν και ψηφίστηκαν 2.400 τροπολογίες. Στις συνόδους της Ολομέλειας συζητήθηκαν 1360 τροπολογίες. Η σχετική έκθεση έφτασε τις 200 σελίδες.

Τα δύο νομοθετικά θεσμικά όργανα, το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, σε ορισμένα βασικά σημεία του νόμου, ξεκίνησαν τη διαπραγμάτευση από εκ διαμέτρου αντίθετες σχεδόν θέσεις. Η μεταξύ τους διαφορά όμως έγινε δυνατό βαθμιαία να καλυφθεί. Τα αδιάσειστα επιχειρήματα των ευρωβουλευτών υπέρ της υγείας των πολιτών και της προστασίας του περιβάλλοντος έπεισαν τους Υπουργούς των κρατών μελών του Συμβουλίου να προσεγγίσουν τις θέσεις του Κοινοβουλίου και να υιοθετήσουν πάρα πολλές τροπολογίες.

Μόλις επιτεύχθηκε συμφωνία για να εφαρμοστεί μία ειδική διαδικασία έγκρισης για τις πιο επικίνδυνες ουσίες, ιδίως για αυτές που έχουν μεγάλη διάρκεια δράσης, συσσωρεύονται στον οργανισμό και είναι καρκινογόνες, άνοιξε ο δρόμος για γενικότερη προσέγγιση των θέσεων. Ο πρώτος "πράσινος" βιομηχανικός νόμος γινόταν πραγματικότητα.

Μετά από τρία χρόνια διαπραγματεύσεων, τον Δεκέμβριο του 2006, συμφωνήθηκαν τα εξής:

- Αδειοδότηση των επικίνδυνων ουσιών

Για τις πιο επικίνδυνες, οι παραγωγοί υποχρεώνονται να υποβάλουν σχέδιο αντικατάστασης με ασφαλέστερες εναλλακτικές λύσεις. Εάν δεν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις, οι παραγωγοί θα πρέπει να παρουσιάσουν προγράμματα έρευνας και ανάπτυξης που έχουν στόχο να βρουν εναλλακτικές ουσίες. Για όλες τις 1500 περίπου επικίνδυνες ουσίες, π.χ. αυτές που διαταράσσουν τους ενδοκρινείς αδένες, τις καρκινογόνες, τις μεταλλαξιογόνες και τις τοξικές καθώς και για αυτές που παρουσιάζουν μεγάλη ανθεκτικότητα και συσσωρεύονται εύκολα στους οργανισμούς, θα χορηγείται άδεια μόνο εάν ο παρασκευαστής ή ο εισαγωγέας αποδείξει ότι οι κίνδυνοι είναι ελεγχόμενοι.

- Καταχώριση των ουσιών

Οι παρασκευαστές και οι εισαγωγείς πρέπει να συγκεντρώνουν πληροφορίες σχετικά με τις ιδιότητες όλων των ουσιών που παράγουν ή εισάγουν και υπερβαίνουν τον ένα τόνο ετησίως. Οι πληροφορίες πρέπει να αποδεικνύουν την ασφαλή χρήση των ουσιών και να διαβιβάζονται στον αρμόδιο ευρωπαϊκό οργανισμό. Σε αντίθετη περίπτωση δεν θα επιτρέπεται η κυκλοφορία τους στην Ένωση. Για τις ποσότητες που ξεπερνούν τους δέκα τόννους ετησίως (30.000 περίπου ουσίες) πρέπει να υποβάλλεται επιπλέον μια έκθεση σχετικά με την ασφάλειά τους. Για τις ποσότητες που δεν ξεπερνούν τους δέκα τόννους η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει δώδεκα χρόνια καιρό προκειμένου να επεκτείνει και σ'αυτές την υποχρέωση υποβολής εκθέσεων ασφαλείας και επτά χρόνια για τις πολύ επικίνδυνες χημικές ουσίες.

- Υπευθυνότητα και Προσοχή του παρασκευαστή

Με τροπολογία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ο νόμος βασίστηκε επί της αρχής ότι ο παραγωγός, ο εισαγωγέας ή ο διανομέας θα επιδεικνύει τέτοια επιχειρηματική υπευθυνότητα και προσοχή ώστε να εξασφαλίζεται ότι υπό φυσιολογικές συνθήκες δεν επηρεάζεται αρνητικά η ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον.

- Προστασία των Ζώων

Η προώθηση εναλλακτικών πειραματικών μεθόδων, χωρίς ζώα, ζήτημα στο οποίο έδωσε μεγάλη σημασία το Κοινοβούλιο, είναι ένας από τους βασικούς στόχους της νομοθεσίας REACH. Εάν για κάποιο προϊόν έχουν ήδη διεξαχθεί πειράματα σε ζώα, τότε τα ενδιαφερόμενα μέρη θα έχουν 45 μέρες καιρό για να εκφράσουν τις απόψεις τους προτού γίνει οποιαδήποτε δοκιμή σε πειραματόζωα. Κάθε εναλλακτική μέθοδος θα πρέπει πρώτα να εγκρίνεται.

- Ευρωπαϊκός Οργανισμός Χημικών Ουσιών

Ανέλαβε να καταγράψει όλες τις χημικές ουσίες. Η ουσία που δεν έχει καταχωριστεί δεν μπορεί να κυκλοφορεί στο εμπόριο. Το Κοινοβούλιο διορίζει δύο μέλη στον Οργανισμό και μετά από ακρόαση εγκρίνει τον Διευθυντή του.

- Ενημέρωση του Κοινού

Το κοινό πρέπει να ενημερώνεται για την επικινδυνότητα των ουσιών που περιέχουν τα προϊόντα και για κάθε χημικό προϊόν που περιέχεται σε ποσότητες μεγαλύτερες του 0,1% του συνολικού βάρους του προϊόντος.

Η νομοθεσία REACH αποτελεί μία από τις μεγάλες επιτυχίες της Ένωσης και ιδιαίτερα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της φωνής των ευρωπαίων πολιτών. Η ευρωπαϊκή χημική βιομηχανία είναι η μεγαλύτερη και η πιο προηγμένη στον κόσμο. Απασχολεί εκατομμύρια εργαζόμενους και συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην ευημερία των Ευρωπαίων. Τα οφέλη της τόσο για την κοινωνία όσο και για την υγεία είναι τεράστια. Άλλο τόσο σημαντικές όμως είναι και οι απειλές που δημιουργεί η ανεξέλεγκτη χρήση των χημικών ουσιών που παρασκευάζει. Για τον λόγο αυτό το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, βάζοντας πάνω απ' όλα την υγεία των πολιτών και του περιβάλλοντος, θεώρησε καλό να επιβάλλει τα μέτρα εκείνα που είναι απαραίτητα για την προστασία των μελλοντικών γενεών και την αποφόρτιση της πίεσης που ασκεί στη φύση η ανθρώπινη δραστηριότητα. Για τα 50 λεπτά του ευρώ ανά κάτοικο της Ένωσης που θα κοστίσει η εφαρμογή της νομοθεσίας κατά τα 11 προσεχή χρόνια, χωρίς καμιά αμφιβολία, άξιζε τον κόπο!